

**НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
“ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ”
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК**

ГРИЦЕНКО Олена Іванівна

УДК 336.77:334.735

**ФІНАНСОВО- КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ**

08.04.01-фінанси, грошовий обіг і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ-2005

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Гуманітарному університеті «Запорізький інститут державного та муніципального управління»

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Чупіс Анатолій Віталійович,
Гуманітарний університет «Запорізький інститут державного та муніципального управління»

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, член-кореспондент УААН
Малік Микола Йосипович,
Національний науковий центр, Інститут аграрної економіки” УААН, завідувач відділу ;

кандидат економічних наук
Ібатуллін Шаміль Ільдусович,
Головний науково-дослідний та проектний інститут землеустрою Державного комітету України по земельних ресурсах, заступник директора з наукової роботи

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

Захист відбудеться 25 травня 2005р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.350.02 в Національному науковому центрі “Інститут аграрної економіки” за адресою: 03680, м. Київ, МСП, вул. Героїв Оборони, 10, 3-й поверх, конференц-зал, кімн.317.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного наукового центру “Інститут аграрної економіки” (03680, м. Київ, МСП, вул. Героїв Оборони, 10, к. 212).

Автореферат розісланий 23 квітня 2005р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

Жук Н.Л.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних умовах розвитку економіки різноманітні громадсько-господарські організації спроможні вносити значний вклад у вирішення питань розвитку вітчизняного виробництва, створення додаткових робочих місць, формування соціально-побутової інфраструктури в сільській місцевості. Система споживчої кооперації України спрямовує свою діяльність на забезпечення населення товарами та послугами, при цьому найбільша питома цих підприємств припадає на сільську місцевість.

Споживча кооперація організаційно об'єднує фізичних та юридичних осіб з метою спільного ведення торговельної чи виробничої діяльності, але питання, пов'язані з фінансовою підтримкою структур споживчої кооперації вирішуються дуже складно. Якщо більшість коштів на підтримку інших сфер підприємництва, зокрема малого бізнесу, держава розподіляє шляхом фінансування державних програм розвитку за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів і позабюджетних коштів, то суб'єкти споживчої кооперації фактично не залучені до таких програм. Споживча кооперація одержує лише незначну частину державних асигнувань для відшкодування витрат на підготовку кадрів.

Відсутність власних коштів в обороті у більшості організацій і підприємств споживчої кооперації не дає можливості їм належно використовувати матеріально-технічну базу, найбільш повно задовольняти потреби населення в товарах та послугах. Разом з цим розвиток цих структур стримується обмеженим доступом до фінансових ресурсів, що пов'язано з перешкодами в отриманні кредитів.

Вирішенню проблеми формування кооперативного сектора у сільському господарстві приділяється достатньо уваги в роботах вчених: П.І.Гайдуцького, В.І.Грушка, М.Я.Дем'яненко, В.Я. Амбросова, П.А.Лайка, П.М.Макаренка, М.Й.Маліка, В.Я.Месель-Веселяка, С.С.Осадця, П.Т.Саблука, Л.В. Романової, К.І. Якуби, О.М.Шпичака, С.І.Юрій, В.В. Зіновчука, М.Ф.Кропивка та інших. Завдяки роботам цих вчених створено підґрунтя для подальших наукових досліджень.

Серед авторів основних наукових праць з проблем кооперативного руху можна назвати іноземних фахівців: Дж. Коери, Дж. Черктема, Марка П.Гасселя, Джей В.Лоша, К.Маєра та інших.

Проте відсутні наукові дослідження з питань удосконалення фінансово-кредитного забезпечення та розвитку кредитної кооперації в Україні, які б враховували реальний стан споживчої кооперації та перспективи її розвитку. Саме це і обумовлює актуальність обраної теми, її наукову та практичну цінність.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складовою частиною науково-дослідних робіт, які виконуються відповідно до «Стратегії розвитку споживчої кооперації України на 2004-2015рр.», затвердженої ХІХ з'їздом споживчої кооперації України.

Результати досліджень формувались також при виконанні держбюджетних тем: “Реформування організаційно-економічного механізму АПК на принципах сталого розвитку” (номер державної реєстрації 0101U004505), “Розробка рекомендацій щодо реформування та функціонування інфраструктури аграрного сектора східного регіону України” (номер державної реєстрації 0196U17425), “Фінансове забезпечення інноваційного розвитку АПК” (номер державної реєстрації 0103U004936).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретичних і методологічних засад удосконалення фінансово - кредитного забезпечення підприємств системи споживчої кооперації. Реалізація мети дисертаційної роботи передбачає розв’язання комплексу взаємопов’язаних завдань:

- дослідити економічну сутність фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації;
- оцінити стан фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації, що ведуть свою діяльність в сільській місцевості;
- дослідити процес становлення кредитної кооперації з приводу відповідності їх діяльності загальним принципам кооперативного руху; і
- визначити найбільш ефективні джерела фінансово-кредитного забезпечення господарської діяльності підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі розвитку економіки;
- розробити фінансовий механізм залучення коштів кредитної спілки з метою поповнення власних оборотних коштів підприємств споживчої кооперації;
- розробити механізм здійснення факторингових операцій кредитною спілкою;
- розробити методичні рекомендації щодо організації та функціонування кредитних спілок в сільській місцевості.

Об’єктом дослідження є фінансово-кредитні відносини підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки в сільській місцевості.

Вибір об’єкта дослідження зумовлений необхідністю пошуку напрямів удосконалення фінансового забезпечення підприємств з метою покращення фінансових результатів господарської діяльності підприємств та якості обслуговування сільського населення, що пов’язано з певними труднощами об’єктивного та суб’єктивного характеру і потребує наукового узагальнення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і практичних питань формування та удосконалення фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації.

Методи дослідження. Методологічною основою є засади економічної та фінансової теорії, роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених з проблем формування фінансово-кредитного забезпечення підприємств, ефективного використання оборотних засобів, фінансово-господарської діяльності кредитних спілок і підприємств системи споживчої кооперації, законодавчі та

нормативні акти органів державної влади України з питань розвитку споживчої кооперації .

В дисертації використовувалися наступні методи: *аналіз та синтез* – для вивчення об’єкту та предмету дослідження; *історико-логічний метод* – у вивченні генезису поняття фінансово-кредитного забезпечення підприємств; *метод операціоналізації понять* – у вивченні та уточненні змісту поняття фінансово-кредитного забезпечення, встановленні взаємозв’язку понять фінансового та кредитного забезпечення; *індукція та дедуція* – узагальнення результатів дисертаційного дослідження; *системний аналіз* – при оцінці стану фінансово-кредитного забезпечення підприємств; *монографічний* – для детального вивчення розвитку підприємств споживчої кооперації; *розрахунково– конструктивний* – при визначенні показників господарської діяльності підприємств споживчої кооперації на перспективу; *метод експерименту*-при впровадженні діяльності кредитних спілок в господарську діяльність підприємств Сумської райспоживспілки; *метод формалізації* – структурне обґрунтування головних компонент фінансово-кредитного механізму; *статистичного дослідження* - у встановленні джерел формування фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації ; *методи логічного програмування* –в розробці логічної моделі оцінки ефективності застосування джерел фінансово-кредитного забезпечення. Дослідження побудоване на статистичному матеріалі діяльності підприємств системи споживчої кооперації України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вперше:

- запропоновано фінансовий механізм залучення коштів кредитної спілки підприємствами споживчої кооперації з метою поповнення власного оборотного капіталу. Це дасть можливість поєднати фінансово-економічні інтереси членів кредитної спілки та працівників споживчих товариств, які в більшості є членами кредитної спілки, грошові кошти якої сприятимуть соціально-економічному розвитку сільської місцевості;

- запропоновано механізм здійснення факторингових операцій за участю кредитної спілки, споживчого товариства та постачальника товару. Це дасть можливість покращити фінансовий стан підприємств споживчої кооперації, забезпечити сільське населення необхідними товарами та послугами, а кредитній спілці збільшити статутний капітал за рахунок додаткових внесків працівників споживчого товариства – членів кредитної спілки;

- сформована система показників оцінки діяльності кредитної спілки в сільській місцевості, яка утворюється за фінансовими, соціально-економічними та регіональними ознаками та включає аналіз чинників ефективності залучення, формування та використання коштів членів кредитної спілки;

- розроблено методичні рекомендації щодо формування фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації за участю кредитних спілок виходячи з визначення основних елементів життєздатності й розвитку кооперативного руху, співпраці різних видів кооперації в сільській місцевості

удосконалено:

- методичку оцінки ефективності використання фінансово-кредитних ресурсів підприємствами споживчої кооперації, що дозволяє визначити ефективність господарської діяльності споживчого товариства з урахуванням оптимальності розміру фінансово-кредитного забезпечення, оборотності та рентабельності;

набуло подальшого розвитку:

- визначення сутності фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації на умовах, що враховують об'єктивні вимоги галузі щодо обґрунтованості залучення джерел фінансово-кредитних ресурсів у сучасних умовах господарювання;

- методичні підходи щодо оптимізації складу і структури фінансово-кредитних ресурсів підприємств споживчої кооперації в умовах їх обмеженості через формування основних напрямів диверсифікації господарської діяльності, ефективного управління оборотним капіталом, мінімізації фінансових ризиків.

Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні конкретних рекомендацій щодо створення сприятливих економічних умов для динамічного розвитку підприємств системи споживчої кооперації України.

Основні положення та пропозиції автора доведено до рівня методичних розробок, які можуть бути використані при розв'язанні проблем господарської діяльності підприємств системи споживчої кооперації України. Розроблені рекомендації щодо удосконалення фінансового забезпечення підприємств системи споживчої кооперації через механізм взаємодії кредитної та споживчої кооперації прийняті до впровадження Сумською обласною спілкою споживчих товариств (акт від 16 вересня 2004 р.) та Центральною спілкою споживчих товариств України (акт від 27 грудня 2004 р.). Матеріали дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі Гуманітарного університету „Запорізький інститут державного та муніципального управління” (довідка від 11 січня 2005 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота виконана автором самостійно. Викладені в ній результати дослідження отримані дисертантом особисто. Наукові праці, що відображають результати дисертаційної роботи, є одноосібними (без співавторів).

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідались на Міжнародному симпозіумі „Міжрегіональні проблеми екологічної безпеки” (м. Суми, 2003 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Сучасні проблеми економіки сільського господарства та АПК” (м. Суми, 2003 р.).

Публікації. Найбільш суттєві теоретичні та практичні результати досліджень, методологічні та методичні розробки, висновки і пропозиції по темі дисертації відображені у 8 наукових працях загальним обсягом 4,67 д.а., в т.ч. в 5 статтях у наукових фахових виданнях (1,94 д.а.), брошурі (2,5 д. а.) та 2 тези доповідей на науково-практичних конференціях обсягом 0,23 д.а.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків.

Робота викладена на 172 сторінках комп'ютерного тексту, містить 18 рисунків, 22 таблицю та 10 додатків, список використаних літературних джерел налічує 187 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі **“Теоретико-методологічні засади фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації”** досліджено економічну сутність фінансів, кредиту, фінансових та кредитних відносин, розкрито сутність фінансово-кредитного забезпечення; проведений аналіз особливостей фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації та необхідності його удосконалення в сучасних умовах.

У результаті комплексного дослідження визначено, що формування фінансово-кредитних ресурсів розглядається як одне з найважливіших питань не тільки інвестиційної, а й фінансової стратегії системи споживчої кооперації, що дасть змогу забезпечити необхідними джерелами і коштами як реалізацію інвестиційних проектів, так і нормальне функціонування і фінансову стійкість господарської діяльності підприємств споживчої кооперації на перспективу.

Поняття фінансового та кредитного забезпечення розглядається як обов'язкова умова фінансових і кредитних відносин, які спрямовані на забезпечення фінансово-господарської діяльності необхідними фінансовими ресурсами. Поняття фінансово-кредитного забезпечення тісно пов'язане з поняттям фінансово-виробничого потенціалу підприємства. Грошові доходи та фонди грошових ресурсів формують фінансові ресурси підприємств, які поділяються на власні й залучені та перебувають в постійному русі. Під фінансовим забезпеченням ми розуміємо наявність в розпорядженні підприємств фінансових ресурсів для здійснення фінансування поточної господарської діяльності, інвестиційних програм капітальних вкладень, підготовки та перепідготовки кадрів, інших заходів.

Більшість вчених поняття фінансового забезпечення пов'язують з економічним потенціалом підприємства, під яким розуміють спроможність досягати поставленої мети, використовуючи наявні матеріальні, трудові та фінансові ресурси. Для формалізованого опису економічного потенціалу вони пропонують використовувати бухгалтерську звітність, яка являє собою певну модель підприємства. В цьому випадку виділяються дві характеристики економічного потенціалу: майновий та фінансовий стан підприємства.

Майновий стан характеризується величиною, складом та розміщенням активів, що є в розпорядженні підприємства для досягнення своєї мети. Фінансовий стан, безумовно визначається досягнутими фінансовими результатами за звітний період та описується деякими активними та пасивними статтями балансу і співвідношеннями між ними. З даною точкою зору не можна не погодитись, оскільки нераціональна структура майна може сприяти погіршення фінансового стану і навпаки. Невідповідність та несвоєчасне оновлення устаткування приводить до невиконання виробничої програми. Але не завжди високу питому вагу власних засобів слід розглядати як безперечно

позитивний фактор. Це може бути наслідком небажання або невміння використовувати банківські кредити. В даному випадку обмежується можливість фінансування господарської діяльності, що, в свою чергу, приведе до уповільнення росту обсягів діяльності та прибутку. Вибору системи показників має передувати аналіз чинників.

Банківські кредити відіграють важливу роль в господарській діяльності кооперативів, як джерело формування їхніх оборотних коштів та капітальних вкладень. В умовах становлення ринкової системи господарювання кредит є джерелом поповнення тимчасової чи тривалої потреби в коштах, а також важливим регулятором господарської діяльності.

Аналіз наведених в економічній літературі визначень свідчить про відсутність єдності у поглядах щодо визначення терміна „кредит”. Це пов’язано, насамперед, зі складністю та наявністю різноманітних підходів у дослідженні категорії. При визначенні цієї категорії ряд авторів припускають застосування термінів „кредит”, „позика”, „позичка” як синонімів, що є підставою для багатьох суперечок учених - економістів, оскільки призводить до неодностайного трактування сутності кредитних відносин.

На нашу думку, кредит і позика не можуть бути відносинами з приводу позички. Враховуючи широкий різновид видів кредитів і наявність спільних рис, поняття кредиту та позики можна вважати тотожними та застосовувати їх як слова-синоніми.

Поняття „кредитне забезпечення” слід розглядати як необхідну умову виникнення кредитних відносин між суб'єктами кредитного процесу. Неодмінною економічною передумовою існування кредиту є функціонування виробників на засадах комерційного розрахунку. Кредит виникає безпосередньо з потреб виробництва, внаслідок розвитку процесів обміну товарами. Конкретною економічною основою, на якій розвиваються кредитні відносини, є кругообіг капіталів.

Аналіз літературних джерел показав, що поняття „фінансові відносини” та „кредитні відносини” розглядаються окремо. Ми виявили спільні риси, що дають змогу визначити поняття фінансово-кредитного забезпечення.

Між фінансовими та кредитними відносинами існує ряд спільних рис:

- їх опосередковують грошові відносини;
- вони спрямовані на забезпечення фінансово-господарської діяльності підприємств та організацій необхідними фінансовими ресурсами;
- виконують розподільчі та перерозподільні процеси в економіці.

Таким чином, фінанси та кредит, маючи відносну самостійність, все ж таки функціонують в тісній взаємозалежності, доповнюючи один одного. Встановлення такої єдності дозволяє визначити таку категорію, як „фінансово-кредитне забезпечення”, сутність якої полягає у формуванні, розподілі та залученні різних джерел фінансування виробничої діяльності підприємств, спроможних забезпечити отримання економічної вигоди від господарської діяльності на певному етапі.

Основною формою реалізації фінансово-кредитного забезпечення підприємств слід вважати фінансово-кредитний механізм, який є складовою

частиною системи регулювання економіки за допомогою фінансово-кредитних важелів. Об'єктами регулювання виступають інвестиційний попит та пропозиція.

Механізм фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі розвитку економіки вбачається в активізації роботи серед сільського населення з приводу створення кредитної спілки. Підприємства системи споживчої кооперації відчувають гостру потребу в пошуку додаткових джерел поповнення власних коштів в обороті. Такий же стан спостерігається в інших суб'єктах підприємництва, що здійснюють свою діяльність у сільській місцевості в результаті відсутності державної підтримки, недосконалої законодавчої бази та неможливості здійснення банківського кредитування через високу плату за користування позикою. В цих умовах особливо страждає соціальна сфера села і перш за все населення, що проживає в сільському регіоні.

Фінансово-кредитний механізм являє собою взаємопов'язану систему методів планування, фінансово-кредитних важелів та форм організації управління фінансовими ресурсами підприємства. До головних принципів організації фінансів підприємств відносять повну самостійність, відповідальність за підсумки господарської діяльності, самоокупність, фінансове планування, створення резервних фондів підприємств, фінансову дисципліну, наявність власних та залучених коштів.

Усі ланки фінансових структур споживчої кооперації мають власну сферу функціонування, проте вони тісно пов'язані між собою спільною метою, що полягає в отриманні прибутку. Тому, підприємствам споживчої кооперації в умовах відсутності необхідного фінансового забезпечення не вигідно користуватися послугами інших фінансових структур, так як в цьому випадку відбувається відток власних оборотних коштів, не забезпечується головна мета діяльності кооперативів, яка полягає в задоволенні потреб своїх членів. Об'єктивно виникає необхідність удосконалення фінансово-кредитних відносин і ринкового механізму споживчої кооперації.

В умовах кризового стану економіки, скорочення державної підтримки сільськогосподарського виробництва та соціального розвитку села зростає роль мобілізації та використання власних ресурсів дрібними сільгоспвиробниками, сільським населенням на засадах взаємодопомоги. Виникає необхідність створення та розвитку кредитної кооперації в сільськогосподарському виробництві.

Розвиток кредитної кооперації - один із шляхів реформування фінансово-кредитної сфери, який відкриває доступ дрібним товаровиробникам та сільському населенню до кредитних ресурсів.

Основний зміст діяльності кредитних кооперативів вбачається в мобілізації заощаджень членів кооперативу, залученні позикового капіталу та використанні цих коштів для видачі кредитів, в першу чергу на виробничі потреби, не виключається можливість використання засобів на соціальні потреби членів кредитної спілки.

У другому розділі “Формування фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації” викладені результати комплексного дослідження стану фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації, визначено тенденції та фактори, що визначають його розвиток; досліджено порядок формування оборотних коштів підприємств споживчої та кредитної кооперації, передумови створення кредитних спілок у сільській місцевості, запропоновано механізм оцінки використання фінансово-кредитних ресурсів.

Як свідчать дані аналізу, підприємства споживчої кооперації не мають достатніх власних оборотних коштів з таких причин:

- найбільша питома вага власних коштів підприємств споживчої кооперації розміщена в необоротних активах, про що свідчить проаналізована в роботі структура оборотних та необоротних активів підприємств системи Укоопспілки;

- значну частку у валюті балансу підприємств становлять поточні зобов'язання, стан покриття яких оборотними активами дуже незадовільний і не відповідає теоретично достатньому значенню;

- протягом останніх 5 років спостерігається значне зменшення дебіторської заборгованості, але значна її сума просрочена;

- має місце позапланове відволікання оборотних коштів з обороту, що свідчить про грубі порушення фінансової дисципліни; за 2003 р. непродуктивні втрати по системі споживчої кооперації становлять 5920 тис.грн., в тому числі найбільшу питому вагу в них становлять крадіжки та сплачені штрафи.

При проведенні аналізу динаміки джерел формування майна підприємств споживчої кооперації визначено, що банківські кредити не відіграють належної ролі у фінансуванні господарської діяльності підприємств споживчої кооперації (табл.1).

Таблиця 1

Джерела формування майна підприємств споживчої кооперації за 2002-2003рр.

№	Показники	В цілому по системі Укоопспілки			В тому числі Сумської облспоживспілки		
		2002р.	2003р.	відхил.	2002р.	2003р.	відхил.
1	Власний капітал, млн.грн	1470,2	1614,6	144,4	34,6	43,0	8,4
	у % до вартості майна	58,3	65,6	7,3	38,7	49,4	10,7
2	Кредиторська заборгованість, млн.грн	566,4	330,0	-236,4	27,9	19,4	-8,5
	у % до вартості майна	22,5	13,4	-9,1	31,1	22,3	-8,8
3	Поточні зобов'язання, млн.грн	439,4	448,4	9,0	24,3	22,7	-1,6
	у % до вартості майна	17,4	18,2	0,8	27,2	26,1	-1,1
4	Банківські кредити, млн.грн	44,9	70,1	25,2	2,7	2,0	-0,7
	у % до вартості майна	1,8	2,8	1,0	3,0	2,2	-0,8
	Всього вартість майна, млн.грн	2520,9	2463,1	-57,8	89,5	87,1	-2,4

Найбільшу питому вагу в джерелах формування майна становить власний капітал, який має тенденцію до росту. Позитивно слід відмітити зменшення кредиторської заборгованості, але поточні зобов'язання протягом року зросли.

Кредитоспроможний попит підприємств споживчої кооперації визначається головним чином фінансовим станом позичальника, наявністю в нього ліквідної застави тощо. Проведений аналіз цих факторів засвідчив, що підприємства споживчої кооперації мають непривабливий вигляд перед банківськими установами з приводу кредитування господарської діяльності: низька платоспроможність, кризовий фінансовий стан. Разом з тим, внаслідок незадовільного платоспроможного попиту населення оборотність вкладених у товари фінансових ресурсів є сповільненою. Як наслідок, значна частина витрат торгівлі припадає на відсотки за користування кредитом.

Нами досліджено передумови створення кредитних спілок у сільській місцевості. Згідно з чинним законодавством, кредитна спілка юридично визнана не кооперативом, як це має місце в інших країнах, а громадською організацією. Успіх функціонування кредитних спілок залежить від того, в якій мірі їх діяльність відповідає кооперативній природі та сутності установ дрібного кредитування. Кредитна кооперація здатна сконцентрувати значні внутрішні фінансові ресурси країни і спрямувати їх на розвиток систем споживчої кооперації і, що найголовніше, їхньої соціальної бази- дрібних виробників та споживачів. Крім цього, ідея кредитної кооперації є надзвичайно простою і зрозумілою для населення.

Основною діяльністю кредитної спілки є надання послуг своїм членам по кредитуванню та збереженню грошових коштів, в цьому полягає відмінність кредитного кооперативу від споживчого. Позика членам спілки надається на підставі чинного законодавства на умовах, визначених статутом .

У механізмі формування оборотних коштів споживчої та кредитної кооперації існує багато спільних ознак. Основою формування власних коштів цих підприємств є вступні та пайові внески пайовиків, затверджені статутом. Власні кошти підприємств кредитної та споживчої кооперації складаються з подільної та неподільної частин. Подільна частина майна утворюється з паєнакопичень його членів. Неподільну частину становлять основні та оборотні фонди, що утворюються за рахунок вступних внесків, доходів від власної діяльності та інших надходжень.

Залучення коштів кредитної спілки з метою поповнення власного оборотного капіталу підприємств системи споживчої кооперації слід починати з оцінки фінансових потоків (виявлення джерел грошових ресурсів, співвідношення процесів споживання та накопичення) та підбору потенційних членів цього процесу. При позитивній динаміці фінансових ресурсів в обраному регіоні, наявності зацікавлених осіб, потенційних джерел кооперації та умов технічного забезпечення слід розробити техніко-економічне обґрунтування діяльності кредитної спілки, в якому розраховуються організаційні витрати, розмір пайового капіталу та джерел його формування.

Діяльність кредитної спілки залежить від різного роду ризиків, які є наслідками ринкової зміни попиту та пропозиції. Найбільш вагомим є кредитний ризик, пов'язаний з неможливістю позичальника виконати умови кредитного договору. До факторів, що його підвищують (значний розмір сум кредитів, виданих вузькому колу позичальників; ліберальна кредитна політика, надання кредитів без наявності необхідної інформації; значні суми кредитів, виданих позичальникам, пов'язаних між собою; нестабільність економічної та політичної ситуації) та знижують кредитний ризик (консервативна політика управління кредитуванням; ретельна процедура затвердження кожного кредиту; встановлення максимально допустимого розміру ризику, що припадає на одного позичальника; систематичне спостереження та контроль за ризиками з боку керівництва).

Кредитні спілки є засобом мобілізації невеликих фінансових ресурсів, наявних у сільського населення, тому на початку своєї діяльності вони можуть оперувати лише обмеженими кредитними можливостями. Завдяки вмілому маневруванню ресурсами та шляхом залучення нових членів вони можуть нарощувати свій потенціал та розширювати сферу активності за умови виваженої організації кредитно-фінансової діяльності та суворого дотримання обраного регламенту.

Проте, процесу залучення коштів кредитної спілки підприємствами споживчої кооперації з метою покращення фінансово-кредитного забезпечення повинна передувати поетапна оцінка ефективності використання позичених коштів. На першому етапі визначаються періоди здійснення кредитного процесу. На другому етапі обчислюється величина позики. На третьому етапі обґрунтовуються оптимальні потоки доходів від використання кредиту. На четвертому етапі обчислюється ефективність кредитування. Для позичальника дане питання є дуже важливим, оскільки існує деяка економічна межа підприємницького кредиту, перетнувши який він є нерентабельним. При цьому величину плати за позику слід порівняти з доходом, який може бути отриманий від господарської операції, на яку безпосередньо був взятий кредит. У випадку, якщо дохід від конкретного проекту буде значним, то кредит зі сплатою всіх відсотків слід брати. В іншому випадку від кредитування необхідно відмовитись.

На практиці вирішення цього питання є не таким простим. Справа в тому, що кінцевий результат у вигляді доходу від даного виду діяльності складається за весь термін експлуатації проекту. Саме загальний результат слід порівнювати із сумою позичених коштів, які залучило підприємство. Кредитна сума є лише частиною фінансово-кредитного забезпечення, а кінцевий результат обмовлений використанням всіх сукупних фінансово-кредитних ресурсів.

Стійкий фінансовий стан підприємств на ринку в значною мірою визначаються ефективністю управління оборотним капіталом кожного господарюючого суб'єкта. Поширення прямого товарного обміну, ріст дебіторської та кредиторської заборгованості, загроза банкрутства є наслідками браку оборотного капіталу та неефективного його використання. До основних

внутрішніх чинників фінансової стабільності належать важелі, що сприяють ефективному використанню грошових коштів. Основними з них є: оптимізація запасів, необхідних виробничих фондів і прискорення їх оборотності; дотримання балансу між необхідними виробничими фондами і джерелами їх формування на засадах, що забезпечують фінансову стабільність і платоспроможність; організація такого руху грошових потоків при якому досягається постійне перевищення грошових надходжень над їх видатками; ефективне використання прибутку.

На нашу думку, напрям споживчого кредитування дійсно впливає не тільки на соціальний захист населення, покращення добробуту, а й на макроекономіку: ріст купівельної спроможності населення, активізацію торгівлі, збільшення виробництва.

Кредитна спілка є фінансовою організацією, але способи та напрями її роботи мають свою специфіку. Тому не всі показники, що характеризують ефективність кредитних установ, можуть бути використані для оцінки ефективності діяльності спілки. Деяка складність у розрахунку оціночних показників обумовлена тим, що кредитні спілки не мають окремої фінансової звітності. Тому запропоновані автором показники можна використовувати як внутрішні та розраховувати їх на підставі даних аналітичного обліку (рис. 1).

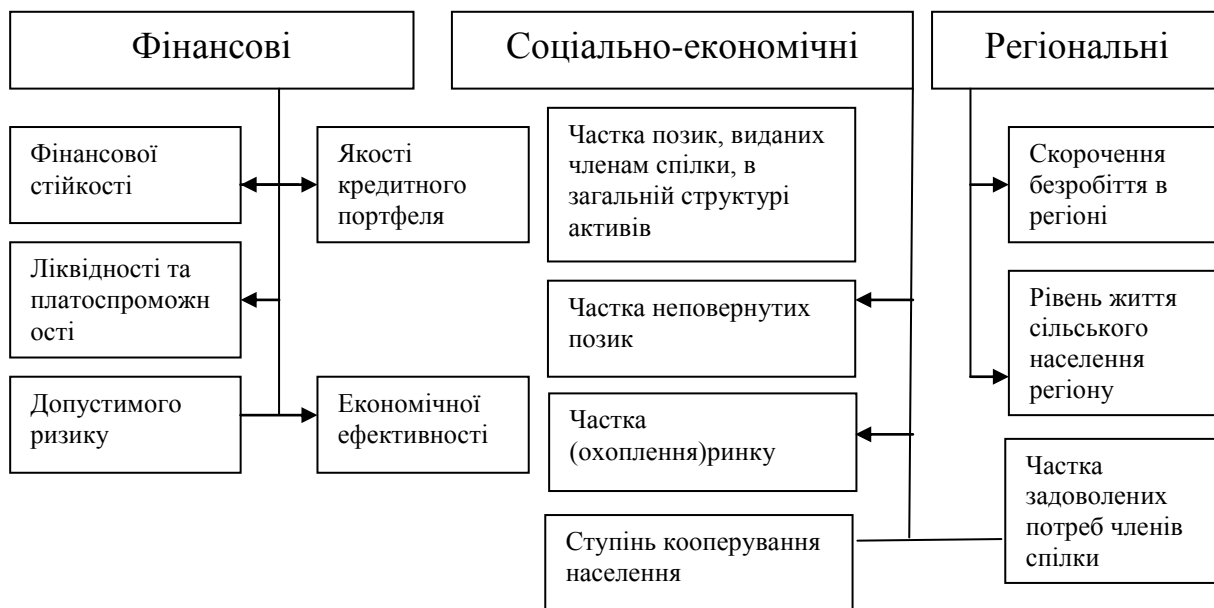

Рис.1. Показники оцінки діяльності кредитної спілки в сільському регіоні.

При оцінці ефективності джерел кредитування слід враховувати специфічні риси сільськогосподарського виробництва: процес виробництва більш тривалий, ніж в інших галузях, тому оборот капіталу проходить повільніше; велика невизначеність прогнозування фінансових потоків через залежність від природних умов; на ефективність кредитування впливають фактори макроекономічної нестабільності.

Таким чином, створення механізму взаємодії кредитної спілки та підприємств системи споживчої кооперації слід починати з оцінки фінансових

потоків (виявлення джерел грошових ресурсів, співвідношення процесів споживання та накопичення) та підбору потенційних членів цього процесу.

У третьому розділі **“Удосконалення фінансово–кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації на регіональному рівні”** наведений фінансово-економічний механізм залучення коштів кредитної спілки з метою поповнення власного оборотного капіталу; здійснені експериментальні розрахунки щодо обґрунтування взаємодії кредитної та споживчої кооперації, розроблено методичні рекомендації щодо фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації за участю кредитних спілок у сільській місцевості.

Дослідження зовнішніх джерел фінансово–кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації виявило, що важлива роль у процесі їх фінансування належить кредитним спілкам. Кредитні спілки здатні задовольнити попит підприємств на фінансові послуги, які пропонуються їм комерційними банками на не вигідних умовах. Напрямо споживчого кредитування дійсно впливає не тільки на соціальний захист населення, покращання добробуту, а й на макроекономіку: ріст купівельної спроможності населення (активізація торгівлі, збільшення виробництва). В цьому плані кредитні спілки могли б активно співпрацювати зі споживчою кооперацією.

Створення кредитних спілок в сільській місцевості дозволить:

- забезпечити суб'єкти господарювання необхідними кредитними ресурсами та фінансовими послугами;
- пом'якшити проблему безробіття в сільських районах;
- розширити спектр фінансових послуг, що надаються селянам;
- підвищити фінансову стійкість і рівень платоспроможності фермерів та інших дрібних підприємців;
- сприяти поживленню ділової активності на селі.

На підставі проведеного аналізу фінансового стану, показників фінансово-господарської діяльності підприємств системи Сумської райспоживспілки нами складені баланси грошових ресурсів, мета яких полягає у визначенні очікуваних джерел грошових ресурсів для забезпечення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності; їх збалансування з таким розрахунком, щоб підприємство отримало валового і чистого прибутку в розмірі, необхідному для самофінансування. Як свідчать розрахунки, всі споживчі товариства відчують брак власних джерел фінансування і мають потребу в кредитних ресурсах (табл. 2).

Як зазначалось, застосуванню будь-якого джерела кредитного забезпечення мають передувати розрахунки доцільності даної господарської операції. На сучасному етапі найбільш розповсюдженим джерелом кредитних ресурсів є банківський кредит. Банківський кредит підприємству буде вигідним, якщо рівень валового прибутку перевищує рівень змінних операційних витрат з урахуванням ставки за користування кредитом та оборотності товарних запасів у днях.

Потреба в кредитних ресурсах на підприємствах системи Сумської РСС на 2004 рік.

Назва підприємства	Сума, тис. грн.
Садівське СТ	15,0
Торопилівське СТ	34,0
Стецьківське СТ	15,8
Хотінське СТ	24,8
Степанівське СТ	27,4
Низівське СТ	29,7
В-Сироватське СТ	37,8
Кияницьке СТ	29,6
Сумське СТ	38,9
В-Чернетчанське СТ	32,5
Разом	285,5

На основі розробленої математичної моделі здійснено прогноз, який виявив, що для усіх підприємств банківський кредит не вигідний, оскільки рівень валового прибутку ні в одному випадку не перевищує суму рівня змінних операційних витрат і рівня сплати відсотків за користування кредитом.

Разом з тим, брак власних оборотних коштів не дає можливості підприємствам вести господарську діяльність та одержати достатню кількість прибутку для здійснення розширеного виробництва, матеріального стимулювання працівників та власників (членів споживчого товариства).

Забезпечити більш надійні умови господарювання на сучасному етапі розвитку підприємства споживчої кооперації зможуть за умови відбудови механізму взаємодії підприємств системи споживчої кооперації України з населенням, що обслуговується, та іншими підприємницькими структурами через створення кредитної спілки з метою здійснення кредитування господарської діяльності підприємницьких структур (рис.2).

Рис.2. Схема залучення коштів кредитної спілки суб'єктами господарювання.

Кредитні спілки в сільській місцевості, з одного боку можуть стати, з однієї сторони, ефективним засобом розподілу державних кредитів сільськогосподарським позичальникам, оскільки в них діє солідарна відповідальність, з іншого боку, кредитна кооперація може бути джерелом накопичення первинного капіталу для дрібного бізнесу, що має вирішити проблеми зайнятості робочої сили в сільськогосподарському виробництві.

Члени кредитної спілки набувають можливість:

- ефективно розмістити наявні грошові кошти, отримавши від даної операції дохід;
- забезпечити фінансування своїх приватних фінансових потреб;
- сприяти економічному розвитку виробництва сільськогосподарської продукції та створенню додаткових робочих місць;

- наявність необхідного оборотного капіталу дасть змогу споживчому товариству збільшити обсяг заготівель сільськогосподарської продукції, наповнити магазини товарами, що користуються попитом у населення, за рахунок чого забезпечуватимуться різноманітні потреби сільського населення. Запропоновано механізм здійснення кредитною спілкою факторингових операцій. Основною послугою при факторингу є фінансування кредитною спілкою поставок товарів з відстрочкою платежу. Крім цього, спілка здійснює контроль за своєчасністю оплати та веде облік дебіторської заборгованості. Другою послугою при факторингу є страхування ризиків, пов'язаних з постачанням товарів, у тому числі ризику неотримання своєчасного платежу від покупця.

Враховуючи вище вказане, можна зробити висновок, що єдиний можливий шлях у поповненні власних оборотних коштів у підприємств споживчої кооперації - прийняття участі у створенні кредитних спілок і використання їх фінансового потенціалу для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Переваги вбачаємо в наступному:

- можливість швидкого оформлення позички;
- застосування диференційованих ставок за користування позикою;
- можливість відстрочити термін погашення в разі необхідності.

Крім того, завдяки поповненню оборотного капіталу Сумською райспоживспілкою в сумі 285,5 тис. грн. за рахунок коштів кредитних спілок в сільській місцевості у підприємств з'являється можливість досягти рівень самофінансування.

Кредитну спілку можна вважати фінансовим посередником, яка забезпечує фінансовий і соціальний захист своїх членів через залучення їхніх особистих заощаджень для кредитування виробничої діяльності підприємств споживчої кооперації.

Основними чинниками зростання величини і частки власних коштів в обороті є:

- а) збільшення прибутку;
- б) залучення додаткових внесків колективу працівників і засновників підприємства на поповнення власного капіталу;
- в) дотримання розрахункової і платіжної дисципліни;

- г) прискорення оборотності оборотних активів;
- д) постійний контроль за ефективністю використання власних коштів, недопущення їх вилучення з обороту на покриття збитків чи позапланового формування необоротних активів;
- є) залучення коштів кредитних спілок в сільській місцевості.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження теоретичних і практичних аспектів удосконалення фінансово-кредитного забезпечення підприємств системи споживчої кооперації дали можливість зробити такі основні висновки:

1. В роботі визначено, що сутність фінансово-кредитного забезпечення полягає у формуванні, розподілі та залученні різних джерел фінансування господарської діяльності підприємств, спроможних забезпечити отримання економічної вигоди на певному етапі господарювання. Основною формою реалізації фінансово-кредитного забезпечення слід вважати фінансово-кредитний механізм, який є частиною системи регулювання економіки за допомогою фінансово-кредитних важелів.

2. Дослідження показали, що фінансово-кредитний механізм включає дві підсистеми: фінансове забезпечення (самофінансування, кредитування, цільове фінансування) та фінансове регулювання (управління фінансово-кредитними ресурсами; принципи організації фінансів підприємств). Фінансово-кредитне забезпечення полягає у виділенні фінансових ресурсів на вирішення конкретних завдань фінансової політики щодо господарської діяльності підприємства, при цьому розрізняють забезпечувальну та регулятивну його дію. Забезпечувальна дія проявляється у встановленні джерел фінансування і характеризує пасивний вплив фінансово-кредитного забезпечення. Регулятивна дія здійснює вплив шляхом виділення достатніх коштів через конкретну форму фінансово-кредитного забезпечення та характеризує активний вплив.

3. Фінансово-кредитне забезпечення підприємств споживчої кооперації значною мірою залежить від зовнішніх джерел фінансування, мобілізація яких обмежується незацікавленістю комерційних банків у їх кредитуванні, через трудомісткість моніторингу кредиту та високу ризиковість, що робить процес кредитування низькорентабельним. В роботі доведено, що підприємствам споживчої кооперації не вигідно користуватись банківськими кредитами. Разом з тим недолік власних оборотних коштів не дає можливість вести господарську діяльність та отримати достатню кількість прибутку для здійснення розширеного виробництва, матеріального стимулювання своїх працівників та власників (членів споживчого товариства). Покращити ситуацію пропонується шляхом розвитку системи небанківських кредитно-фінансових інститутів та сфери мікrokредитування.

Запропонований механізм залучення коштів кредитної спілки з метою поповнення власного оборотного капіталу дозволить покращити соціальну інфраструктуру сільської місцевості, забезпечити підприємства споживчої

кооперації необхідними для ведення господарської діяльності фінансово-кредитними ресурсами.

4. Об'єктивному інформаційному забезпеченню суб'єктів фінансово-кредитних відносин, поліпшенню на цій основі організації управління фінансово-кредитними ресурсами підприємства сприятиме запропонований методичний підхід до визначення ефективності використання власних оборотних коштів, що вимагатиме модернізації підприємств, оптимізації їх потужностей, концентрації господарської діяльності, раціонального розташування та використання фінансово-кредитних ресурсів; диверсифікації господарської діяльності на базі нових технологій; мінімізації фінансових ризиків.

5. З метою зміцнення розрахунково-платіжної дисципліни підприємств споживчої кооперації запропоновано механізм здійснення факторингових операцій кредитною спілкою, що сприятиме використанню готівкових коштів за призначенням; формуватиме структуру попиту і пропозиції товарно-матеріальних цінностей та послуг у сільській місцевості. Застосування факторингових операцій слід розглядати як комплексну систему довгострокового фінансування організацій.

6. Обґрунтування стратегії фінансово-кредитного забезпечення за допомогою фінансового планування сприяє здійсненню контролю за формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємств споживчої кооперації. На сучасному етапі удосконалення фінансово-кредитного забезпечення підприємств системи споживчої кооперації полягає у взаємодії кредитної та споживчої кооперації у сільській місцевості. Завдяки поповненню оборотного капіталу в сумі 285,5 тис. грн. в цілому по системі Сумської райспоживспілки, у підприємств з'являється можливість досягти рівень самофінансування.

7. Розвиток кредитних відносин підприємств споживчої кооперації з кредитними спілками визначається рядом внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на формування кредитоспроможного попиту сільськогосподарських позичальників та кредитну активність кредитної спілки (кредитний ризик, ресурсна й правова база, кредитна політика та інші). Але вирішальне значення з приводу даних відносин набувають загальнокооперативні принципи діяльності кредитної та споживчої кооперації.

Запропонований механізм взаємодії підприємств системи споживчої кооперації України з населенням, іншими підприємницькими структурами через створення кредитної спілки з метою здійснення кредитування господарської діяльності підприємницьких структур слід розглядати у вигляді замкнутої системи певного сільського регіону. В цих умовах, кредитна спілка спроможна внести реальний вклад у вирішення питань розвитку вітчизняного виробництва, створення додаткових робочих місць, формування соціально-побутової інфраструктури в сільській місцевості і тим самим пом'якшення кризового впливу на зниження життєвого рівня громадян; забезпечити кругообіг фінансових потоків на конкретній території.

8. Основними напрямками та заходами подальших науково-методичних досліджень з даної проблеми є розробка методологічних засад фінансово-кредитного забезпечення стратегії інноваційного розвитку системи споживчої кооперації за участю асоціацій кредитних спілок, а також практичне впровадження отриманих результатів у законодавче та нормативно-інструктивне забезпечення їх діяльності та розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Гриценко О.І. Кредитна спілка як чинник сталого розвитку споживчої кооперації // Вісник Сумського національного аграрного університету.- 2002.- №2.-С.53-55.

2.Гриценко О.І. Фінансово-економічні передумови діяльності кооперативних підприємств// Держава та регіони.-2003.-№1.- С.81-85.

3. Гриценко О.І. Розвиток кредитної кооперації в аграрному секторі економіки //Вісник Сумського національного аграрного університету.- 2003.- №2.-С.67-70.

4. Гриценко О.І. Механізм створення кредитної кооперації //Вісник Сумського національного аграрного університету.- 2004.- № 1.- С.67 – 73.

5.Гриценко О.І. Управління обіговим капіталом – основа фінансової стабільності підприємства// Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2004.- № 2.- С. 35 – 42.

Тези доповідей на науково – практичних конференціях:

6. Гриценко О.І. Основні напрямки використання реформованої власності споживчої кооперації // Матеріали Міжнар. Наук.-практ. Конф. у двох частинах (Суми,.13-16 травня 2003р.) /Сумський національний аграрний університет.– Суми: СНАУ. – 2004. – С. 33-36.

7. Гриценко О.І. Концепція визначення підприємств системи споживчої кооперації структурним елементом АПК // Сборник трудов симпозиума, 17-20 сентября 2003г.; г. Сумы/ Под ред.акад. МАНЭБ, д.э.н., проф. А.М. Царенко и акад. МАНЭБ, д.т.н., проф. Л.Г. Филатова.- Сумы: Довкілля,2004.-С. 166-168.

В інших виданнях:

8. Гриценко О.І. Фінансові взаємовідносини кредитної та споживчої кооперації.- Суми: Довкілля, 2004.- 67с

АНОТАЦІЯ

Гриценко О.І. Фінансово–кредитне забезпечення підприємств споживчої кооперації. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит .- Національний науковий центр „Інститут аграрної економіки, Київ, 2005.

Дисертація присвячена системному вивченню проблем удосконалення фінансового забезпечення підприємств системи споживчої кооперації України. Проаналізовано сучасний стан фінансового забезпечення підприємств системи

споживчої кооперації України, розглянуто передумови функціонування та становлення кредитної кооперації в Україні, розроблено механізм взаємодії кредитної та споживчої кооперації з метою поповнення власного оборотного капіталу споживчих товариств та удосконалення соціальної інфраструктури сільської місцевості.

Сформульовані основні шляхи досягнення конкурентних параметрів і прогнозованих обсягів підприємств системи споживчої кооперації, розроблені критеріальні показники діяльності кредитних спілок. Фінансово-кредитне забезпечення підприємств споживчої кооперації значною мірою залежить від зовнішніх джерел фінансування.

Фінансово-кредитний механізм включає дві підсистеми: фінансове забезпечення та фінансове регулювання.

З метою зміцнення розрахунково-платіжної дисципліни в роботі запропоновано механізм здійснення факторингових операцій кредитною спілкою

Ключові слова: кооперативний рух, кооператив, оборотний капітал, фінансові відносини, кредитні відносини, фінансово-кредитне забезпечення, кредитна спілка, ефективність взаємодії, кредитна політика.

АНОТАЦІЯ

Гриценко Е.И. Финансово – кредитное обеспечение предприятий потребительской кооперации. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.04.01- финансы, денежный оборот и кредит.- Национальный научный центр «Институт аграрной экономики», Киев, 2005.

Диссертация посвящена системному изучению проблем усовершенствования финансово-кредитного обеспечения предприятий системы потребительской кооперации Украины через механизм взаимодействия с кредитной кооперацией. Проанализировано современное состояние финансово-кредитного обеспечения предприятий системы потребительской кооперации, рассмотрены предпосылки функционирования и становления кредитной кооперации в Украине, разработан финансовый механизм взаимодействия кредитной и потребительской кооперации с целью пополнения собственного оборотного капитала потребительских обществ и усовершенствования социальной инфраструктуры сельской местности. Вместе с этим, в связи с низкой платежеспособностью многих предприятий, дефицитом собственного оборотного капитала разработан механизм осуществления кредитным союзом факторинговых операций.

В работе понятия финансового и кредитного обеспечения рассматриваются как обязательное условие финансовых и кредитных отношений, которые направлены на обеспечение хозяйственной деятельности необходимыми финансовыми ресурсами.

Анализ литературных источников показал, что финансовые и кредитные отношения обеспечивают денежные отношения, они направлены на

обеспечение финансово-хозяйственной деятельности предприятий, выполняют распределительные процессы в экономике. Это дало возможность автору определить такую категорию как «финансово-кредитное обеспечение», сущность которой заключается в формировании, распределении различных источников финансирования производственной деятельности предприятий, способных обеспечить получение экономической выгоды на определённом этапе. Основной формой реализации финансово-кредитного обеспечения является финансово-кредитный механизм, который принимает участие в регулировании экономики с помощью финансово-кредитных инструментов.

Сформулированы основные пути достижения конкурентных параметров и прогнозированных объёмов предприятий системы потребительской кооперации, разработаны критериальные показатели деятельности кредитных союзов.

Однако, эффективное ведение хозяйственной деятельности не всегда зависит от наличия и состояния инвестиционных средств. В работе уделено внимание основным моментам управления оборотными средствами на предприятиях, раскрыта методика оценки эффективности источников кредитования предприятий потребительской кооперации.

Кооперативная деятельность направлена не только на удовлетворение потребностей населения, но и на социальную перестройку села, экономическую стабилизацию, возрождение демократии, международное сотрудничество.

В результате проведенного исследования определены общие черты, присущие деятельности предприятий потребительской кооперации и кредитных союзов, основанные на единых международных кооперативных принципах. Это касается прежде всего порядка формирования собственного капитала и распределения прибыли. Всё это позволяет сделать вывод, что предприятия потребительской кооперации, имея большой опыт работы, могут принимать активное участие в создании кредитных союзов в сельской местности.

В свою очередь, привлечение средств кредитных союзов будет способствовать развитию отечественного производства, созданию дополнительных рабочих мест, формированию социально-бытовой инфраструктуры в сельской местности и этим способствовать повышению уровня доходов граждан, проживающих в сельской местности.

Таким образом, основными направлениями финансового оздоровления предприятий потребительской кооперации является приостановление убыточной работы через увеличение капитализации прибыли, привлечение дополнительных взносов коллектива работников на пополнение оборотного капитала, соблюдение финансовой дисциплины, ускорение оборотности оборотных активов, активное содействие созданию и функционированию кредитных союзов в сельской местности.

Ключевые слова: кооперативное движение, кооператив, оборотный капитал, финансовые отношения, кредитные отношения, финансово-кредитное обеспечение, кредитный союз, эффективность взаимодействия, кредитная политика.

ANNOTATION

Gritsenko L.I. Financial and credital maintenance of consumer cooperative enterprises.

The thesis on competition degree candidate of the economic sciences on specialty 08.04.01- Finance, money turnover and credit.- executed in National scientific centre „Institute of the agrarian economy”, Kiev, 2005.

The dissertation devoted to the system study of the problems of improvement of financial securing of the Ukrainian co-operative enterprises.

Up to date situation of financial securcation and mediation pattons of credit and consumers societies are analysed. The target of this analysis is to renewal the circular capital of the consumers' societies and to improve of social infrastructure. The main ways of the achievement of competitive parameters and forcast amounts in the activities of the enterprises are formulated. Criteria indicators of the activities of the credit societies are worked out.

Financial and credital maintenance of consumer cooperation entekpkises is considerably dependent upon outward financial sources.

The financial and ckedital opekations include two subsystems: financial maintenance and financial control.

Ln okder to impkove tne payment dicipline, the mechanism of invoice operations realization by a credital union has been intkoducool.

Key words: co-operative movement, co-operative, circular capital, finance securing, credit securing , financial and credital maintenance, credit society, mediation patton, credit policy.

Підписано до друку 21.04.2005. Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. № 77.

Видання та друк – Національний науковий центр „Інститут аграрної економіки”
03127, м. Київ-127, вул. Героїв Оборони, 10.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2065 від 18.01.2005 р.